

OPONENTNÍ POSUDEK

v rámci inauguračního řízení ke jmenování profesorem

Doc. JUDr. Tomáše Lálika, PhD.

1. Legitimační východisko k vypracování a podání recenzního posudku.

Oponent, zde níže uvedený a podepsaný, byl takto děkanem jmenován na základě rozhodnutí Vědecké rady Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě ze dne 13.5.2021. K vypracování posudku byly oponentovi poskytnuty potřebné podklady podle ustáleného vzoru Univerzity Komenského v Bratislavě. Oponent taktéž konstatuje, že měl možnost aktivní účasti v habilitačním řízení (zde) inauguranta, což prohloubilo možnosti širší hodnotící reagence oponenta v tomto řízení inauguračním.

2. Hodnocení vědecko pedagogických aktivit inauguranta.

Plnění vědecko pedagogických aktivit inauguranta bere oponent na vědomí, a to jako ověřené. Na základě konfrontace přehledu vědecko pedagogické i vědecko publikační činnosti z hlediska naplnění kvantitativních požadavků stanovených pro plnění jednotlivých kritérií nezbytných pro zahájení inauguračního řízení je třeba konstatovat, že inaugurant celkově zcela dostatečně tato kritéria naplňuje, přičemž v řadě kvantitativních požadavků tato kritéria překonává. Odpovídající požadavkům je také zapojení grantového charakteru, jakož i konferenční aktivity.

3. Hodnocení vědecko odborného obsahu publikačních výstupů inauguranta.

Je třeba konstatovat a také ocenit, že vědecko odborné publikační aktivity inauguranta jsou výrazně soustředěny do fundamentálního portfolia ústavního práva. Inaugurant obohatil tento fundus zejména přístupovým způsobem filosofického uvažování významně nasměrovaného do konceptu ústavně založené dělby moci, a to v konfrontaci s její realitou (samozřejmě s prvořadou aplikací v kontextu ústavního systému Slovenské republiky)

Jistou klíčovou prací inauguranta je tak publikace „Ústavný soud a parlament v konstitučnej monarchii“. Inaugurant si kladl za cíl „alternativního smýšlení na téma demokracie, politiky, parlamentu a ústavního soudu.“ Základní hypotézy v tomto díle i jinde staví na tvrzení, že je nastavena rovnováha mezi mocemi parlamentní a soudní, a to v její specializované kvalitě kontroly (ochrany) ústavnosti. Otázka vztahu parlamentu a ústavního soudnictví je pro inauguranta trvale aktuálním tématem ústavněprávní vědy. V přístupu doc. Lalíka k věci tento potvrzuje, že problematika má globální, interdisciplinární a vždy aktuální charakter, ale dospívá i ke kategorickým konstatacím (například o úpadku parlamentů).

Monografická originalita většiny prací inauguranta zpravidla vylučuje deskriptivnost a popisnost. To je spojeno především s originalitou Lalíkovy metodologie, která je založena na hypotézách založených na mnohdy vědecko-provokativního charakteru (viz níže). Inaugurant chce přitom akceptovat argumenty logicky odůvodnitelné, všeobecně platné, testované pozorováním, a s pravdivými úsudky. Přitom inaugurantovi podle předsevzetí vždy půjde o důvody, které (například) „favorizují parlament před ústavním soudem“. Tyto argumenty však hodlá posléze kriticky hodnotit a testovat a případnou favorizaci zpochybňovat. A pokud by se takto zvolený testovací mechanismus neosvědčil, t. zn. že parlament není dominantní institucí ve srovnání s ústavním soudem, nastoupí podle autora ustálení rovnocenného postavení ústavního soudnictví v porovnání s parlamentem. Inaugurantovy práce jsou takto z hlediska metodologického postaveny na teoretické konceptuální analytice, a na dílčí a finální ověřovací syntetice.

4. K diskuzi a případné polemice zralé, věcné problémy ústavnosti z koncepce inaugurantovy a jeho autorských výstupů.

Doc. Lalík v zásadě koncepčně podněcujícími hypotézami testuje dělbu moci v demokracii, přičemž je zřejmé, že je schopen pochybovat o jakékoliv doposud ustálené konstataci. Hned na počátku tak oponent vyzdvihuje jeho tvrzení, podle něhož důvodem proč není přímá demokracie možná je, že lid v dnešní době nemá zájem, čas, vůli a schopnosti rozhodovat o věcech veřejných. Lze oproti tomu zřejmě souhlasit s tím, že stejná identita mezi vládci a ovládanými je v současné době kriticky narušena, přičemž za přijatelný je třeba považovat názor o tom, že se ztrácí identita mezi vládci a ovládanými, když se ze zástupců lidu vytvořila státní elita, která si žije vlastním životem a nezávisle na vůli a přání lidu. Podle inauguranta je to znásobeno svobodným mandátem

poslanců, pro který je typická obsahová neurčitost souhlasu a i absence odpovědnostního mechanismu vůči těm, na které lid přenesl svoji moc,

Podle oponenta příliš kontumačně vyhlíží Lalíkovo konstatování, podle něhož demokracie v dnešní podobě slouží jako určitý druh “zástěrky” nebo krytí veškerých činností, které s demokracií “nemají nic společného”, nic proti razantním názorům, ale chybí shrnující odůvodnění. Inaugurant taktéž tvrdí, že demokracie jako vláda lidu je v současné době iluzí.

Oponent se taktéž táže na to, co to je “politický konstitucionalismus”, přičemž proč inaugurant tak deklasujícím způsobem “čistou dělbu moci” považuje za “historický přežitek”, když dokonce podle něho v případě parlamentů ze silného a dominantního orgánu se stala málo významná aréna. Ani z kategorického názoru doc. Lalíka o tom, že mezi parlamentem a ústavním soudem existuje vztah “vzájemné rovnocennosti a rovnosti” nelze automaticky dovozovat, že to legitimuje “konceptci dialogu”.

Práce dr. Lalíka jsou založeny na osobitém konceptu, konstatacích i hypotézách někdy podněcujících svojí odvahou a nonkonformitou. Inaugurant se snaží postupným rozbořem verifikovat hypotézu o rovnosti moci parlamentní moci a pozici ústavního soudu jako moci ústavně kontrolní. Je přitom potřebně vybaven precedenční ústavně soudní teorií a analytickými znalostmi slovenské konstitucionalistiky, jakož i slovenské ústavní reality. Užívá tak dva kapitální myšlenkové zdroje a klíčové hypotézy tak dokazuje na dvou kontrapozičních východiscích, a to na americkém konceptu „case law“ a úlohy ústavnosti v systému parlamentní formy vlády evropsko kontinentálního typu.

Oponent tak vyzoroval při dlouhodobém sledování Lalíkových děl určitou doktrinárně nesourodou kontrapozici americké rovnováhy moci a evropsko kontinentální verze parlamentní formy vlády s výraznou úlohou specializovaného ústavního soudu. Tématika je takto přitom výsostně “evropská“, ale doktrinární východiska jsou často anglo-americké proveniencie. Oponent se v tomto smyslu nezbavuje dojmu, že by inaugurant ve své tvorbě potřeboval širší užití srovnávací ústavněprávní teorie, která specializované ústavní soudnictví v zásadě ustáleným způsobem zasazuje do parlamentní formy vlády evropsko-kontinentálního typu, tedy vyčleněného soudu s různými pravomocemi nasměřovanými do celého institucionálního systému dělby moci horizontální i vertikální. V tom smyslu i ústavní soudnictví ve Slovenské republice je původním a zvláštním modelem. Na jedné straně tak lze přijmout Lalíkovu koncepci “dialogu” mezi parlamentem a ústavním soudem, ale generalizování tohoto konceptu naráží na obecnou komparativní teorii ústavního

soudnictví a taktéž na konkrétní modely jiných ústavních systémů se specializovaným ústavním soudnictvím (například SRN, Polska, České republiky nebo Rakouska). Potom by se kategorická konstatace autora o tom, že ústavní soud je “ i politickým orgánem” a že ústavněprávní rozhodování je mixem práva a politiky , dala zřejmě relativizovat.

5. Závěry.

Celkové hodnocení plnění potřebných kritérií souvisejících s požadavky inauguračního řízení je založeno na konstataci v tom smyslu, že doc. T. Lalík je vyzrálou vědecko-pedagogickou osobností. Při akceptaci plnění kritérií kvantitativních se tak oponent významně opírá zejména o Lalíkův přínos pro teorii ústavního práva, pro metodologii ústavněprávního myšlení, pro ústavně-soudní kontrolní mechanismus v dělbě moci, precedenční konstitucionalismus, apod.

Je tak důvodné a možné navrhnout, aby v dalším právním předpisu stanoveném inauguračním řízení bylo i na základě úspěšné inaugurační přednášky v dalším postupu inauguračního řízení doc. Lalíka **doporučeno** jeho **jmenování profesorem v oboru ústavní právo.**

V Praze, dne 7. 6.. 2021

Prof. et Doc.(mult.) JUDr. Karel Klíma, CSc., dr. hab.

Metropolitní univerzita v Praze